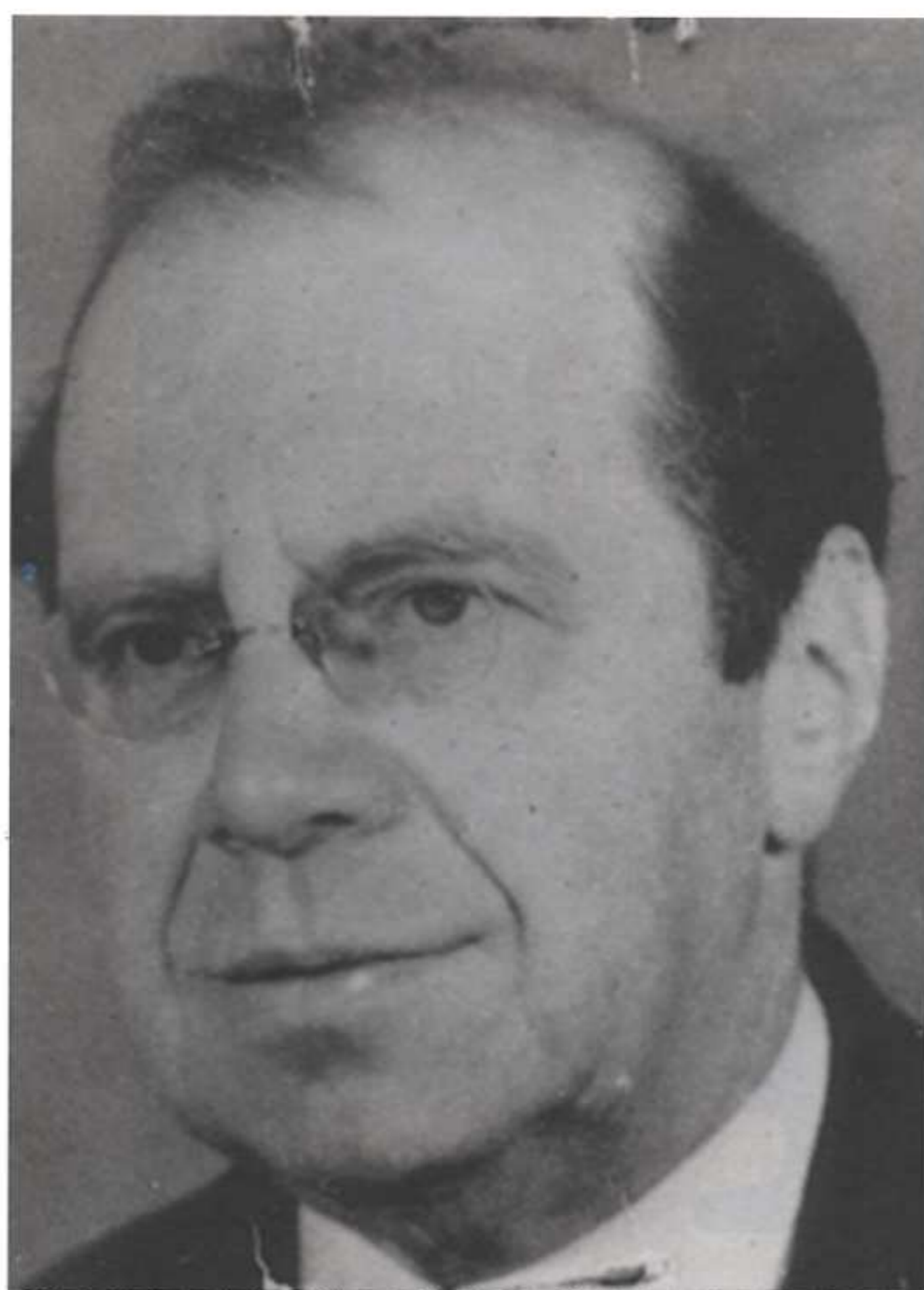

De zekerheden en twijfel rond David Cohen

De Andere Wereld: David Cohen en de twijfel. Radio 1, 17.07 uur.

De Leidse hoogleraar en classicus Piet Schrijvers schreef een biografie over prof.dr. David Cohen – een van de twee voorzitters van de Joodsche Raad in de Tweede Wereldoorlog – waarin hij probeerde recht te doen aan de rol en motieven van de hoofdpersoon. Maar al ver voordat het boek uitkwam (zondag 20 februari), ontstond er commotie over. Zoon Herman Cohen protesteerde tegen de aanpak van Schrijvers, die hij te eenzijdig vond en oordelend waar niet geoordeeld mocht worden. Een briefwisseling noch de gesprekken die zoon en biograaf hadden, konden voorkomen dat er uiteindelijk een conflict ontstond. De principiële vraag was en is: moet een biograaf zich louter baseren op feitenmateriaal, of moet hij ook oog hebben voor *oral history*, voor de getuigenissen van personen die de hoofdfiguur goed hebben gekend?

In *De Andere Wereld* zetten Herman Cohen en Piet Schrijvers hun ruzie daarover voort zonder dat het tot overeenstem-

David Cohen

FOTO: KON

ming komt. Dat lijkt ook welhaast onmogelijk omdat de discussie in belangrijke mate wordt beheerst door wat niet te verzoenen lijkt, namelijk de ratio van de biograaf en de emotie van de zoon. Herman Cohen vindt dat een biograaf moet proberen na te gaan hoe de hoofdpersoon tot zijn daden is gekomen, niet alleen aan de hand van documenten, maar ook met 'een soort inlevingsvermogen'. 'En daarvoor is het absoluut noodzakelijk dat je informatie inwint bij de mensen die deze persoon goed gekend hebben, van nabij.' Schrijvers sluit zich daarvoor af: hij hecht in het algemeen 'heel weinig waarde' aan de getuigenissen van kinderen, omdat die subjectief zijn. Hij meent met correspondentie en archiefmateriaal veel beter in staat te zijn 'algemene lijnen' te trekken en een 'algemeen overzicht' te creëren.

David Cohen bevond zich als voorzitter van de Joodsche Raad in een vrijwel onmogelijke positie, zoals Frank van Vree afgelopen vrijdag al beschreef in *Cice-*

ro. Officieel werd hij geacht mee te werken met de nazi's, maar tegelijkertijd probeerde hij concessies los te krijgen en tijd te rekken om joden voor het ergste te behoeden. Na de oorlog werd hij zowel veracht als geprezen. Schrijvers heeft gepoogd Cohens optreden inzichtelijk te maken. Hij kwam tot de conclusie dat David Cohen altijd achter zijn keuze is blijven staan, zij het dat hij ernstig heeft geleden onder de destrastreuze afloop die zijn tactische optreden had.

Het laatste bestrijdt Herman Cohen niet, het eerste wel. Hij verwijst naar een ontmoeting tussen zijn toen ernstig zieke vader en dr. Loe de Jong in de jaren zestig. Daarbij zou zijn vader 'eerder fluisterend dan duidelijk sprekend' hebben bekend dat hij al heel lang nachten wakker lag door de martelende gedachte dat hij als voorzitter van de Joodsche Raad misschien verkeerd zou hebben gehandeld. Volgens Schrijvers heeft De Jong deze 'sterfbedscène' grotendeels verzonnen en gedramatiseerd. Herman Cohen maakt zich daarover 'verschrikkelijk kwaad'. Hij verwijst Schrijvers dat hij zijn vader daarmee onrecht aandoet omdat hij hem berooft van zijn moment van twijfel, en daarmee van 'een van de mooiste momenten in zijn leven' omdat hij nog nooit openlijk getwijfeld had. Voor de biograaf houdt daarmee de discussie op.

Het slot van het gesprek is prachtig. Herman Cohen getuigt van 'de grote hoeveelheid liefde' die zijn vader in zich droeg. 'Hij heeft', zegt hij, 'al zijn liefde geschonken aan de gemeenschap.' En: 'Iemand die niet twijfelt, is liefdeloos.' Schrijvers: 'Bij totale liefde twijfel je niet.'

Wim Wirtz